

BARTHA GUSZTÁV

TRAUMA

I.

Nincs nálam pénz, de bármelyik ivóban belebotolhatok egy régtől ismerősbe, volt osztálytársba vagy gyerekkori cimborába, aki kész örömet meghívna két-három felesre. Istenkém, föléljük magasodtam egy bakarasszal, kisvárosi értelemben.

Holnap hozom haza Esztert a kórházból.

Nem szabad betérem az első utamba eső kocsmába, se a következőbe!

Történelemtanár vagyok, és az elmúlt pár hétben az álmom se szól másról. Az állapotomról az interneten összeolvastam tücsköt-bogarat. Eset lettem, fél úton a neurózis és az üldözési mánia között? Persze, magamat üldözöm. Izzadásig járok föl-alá a padsorok között, és széles gesztusokkal, már-már ordítva magyarázok. Alighanem az emlékeim kísértenek. Mi más lehetne a téma? A taglejtéseimre akaszkodó tekintetekben rémület, iszony, borzadály... Izzadságtól csatakosan, kiszáradt szájjal és fülzúgással ébredek. Az iskolában valamiképp átvészelem a tanítást, miközben az óráimon görnyedtre feleltetem az osztályt. Haladnom kéne a tananyaggal, föl-alá járnai a padsorok között és magyarázni. Hetedik osztályban a Rusz-Ukrajna létrejöttét, a kilencedikben a XVIII. század Ukrajnáját, a tizenegyedik osztályban a második világháború Ukrajnát érintő eseményeit. Ukrajna történelme fontos tantárgy: a középiskola patinája, az érettségi vizsgaközpontokról szóló rendelet... Julia sem akar a földön járnai. Ja, az Irodát ki ne felejtsem! Mit szól majd hozzá az Iroda, ha az igazgató útilaput köt a talpamra? Hm, anya? Felfüggeszthetnéd a velem való dicsekvést, míg Eszterrel összekapjuk magunkat! Kész, most ez az időm, a szorongást nem söpörhetem az ágy alá. Félek, hogy előbb-utóbb a végletekig kimerít. Miért, miért... Álomban nem rabolok, ölk, engem se ölnék, és mégis... Kár, hogy nem tanultam álomfejtést.

Muszáj, hogy Eszterrel holnapunk legyen, lett légyen akármilyen.

Anyós az edénnyel csörömpöl, most mosogat-e... Az egykedvűsége szembetűnőbb. Miért figyelne rám? Egy életre elintéztem a lányát. Apósom maszatal, tesz rá egy nagyot... Kire, mire...? Számára a kiskonyha a szabadság szigete: direktbe okvetetlenkedhet, dohányozhat, és az asztaltól felállnia sem kell, hogy elérje a szekrénypolcon álló pálinkásüveget. Maga főzte kisüsti. A miért főzi rég nem téma. Azért néha össze-össze villannak a tekintetek, és

ilyenkor az anyósom kisiet a konyhából, hogy kisvártatva megjelenjen. El kell törölgetnie az elmosogatott evőeszközöket, tányérokat... Após erre szörözni kezd, hiányolja a vacsorából a maga sem tudja, mit, vagy egyik cigiről gyújt a másikra. Nagy a ház, ellehetnének külön szobában, de nem, a kiskonyhában őrlik egymás idegét. Látszatra. Az apósom vajszívű, ami a tagbaszakadt embernél ritka, és anyósom se az a házsártos, csak azért is az lesz teremtés, amire sovány alkata predesztinálja. Ja, nem azért ácsorgok a gázspórjuknál, hogy hírt vigyek felőlük. Van saját problémám, bajom, szerencsétlenségem, a csillagzatom kelepcébe vezetett. Tök felesleges az esti tévéhíradó után körbeloholnom a fél várost. Kutyaugatás, zörgő falevelek a járdán, gyérülő forgalom az úton, ennyi. Nincs ágyba zuhanós álomtalan alvás. Kínomban néha azon mosolygok, hogy a legyalogolt kilométerekkel a hátam mögött, fél lábon levezethetném az óráimat. A kurva életbe, pokolba a képzelgéssel! A szellő felkapja az eldobott nylonzacskót, egyszer-kétszer megpörgeti, majd fölroptí a magasba. Ki se akar egy faágon kikötni. A történetírás tényeket rögzít, nem példázatokkal, költői képekkel, hasonlatokkal dobálózik. Így tanultam. A megtörtént eseményeket lehet ugyan le- vagy felfokozni, elferdíteni vagy elhallgatni, de lehetetlenség szővirágokba csomagolni. Én, Szilágyi Ádám a történelemtanár; te, aki Tacitust olvastál lépten-nyomon; ő, aki mindig kikelt az álságok ellen, mi-vé lettél?! Istenem... Miért nem születtem egyszerű embernek, aki boldogan él párja oldalán, míg meg nem hal?! Kinek hiányoznak az élethez címzett kérdéseim? Após tuti, hogy boldog, anyós dettó. Percet nem bírnak ki egymás nélkül. Ugyan, mi egyébről szólna esténkét a kiskonyhai capriccioso, ha nem az elégedettségben együtt leélt harminc évükről?

Az előző látogatásom sem zajlott másként: a szín, a szereposztás és a cselekmény részben ugyanaz. A kérdés sem változott. Bő hétig nem találok a magyarázatát annak, hogy a szemafornál, akkor este mért fordultam a jobb kézre eső utca helyett a baloldali mellékutcába.

Elfáradtam?

A büntudat hatékony hajtóanyag.

Kiutat kerestem?

A pokolba nem nehéz alászállni.

Megértésre vágytam?

Magamban illene keresnem, először is.

Fogjuk rá, hogy após-anyós csak egy van, és Bobinak sincs párja. Amint beléptem az udvarra, farkcsóválva majd nyakamba ugrott a nagytetű, fekete-szőrű korcs. Vigasztaló. Az életkedvet, vagy mi a fenét, a kiskonyhában

véltem megtalálni. Egyedül a kockaházhoz utólag, a garázzsal együtt hozzáépített kis lakrészben égett a villany. Kopogás, köszönés. Anyós az edénnyel csörömpölt, most mosogat-e... Az egykedvűsége szembetűnőbb volt. Miért figyelne rám? Egy életre elintéztem a lányát. Apósom maszatolt, tesz rá egy nagyot... Kire, mire...? Álltam a gázpór előtt, két tűz között, és vártam. Égzengésre, földindulásra, világvégre... Semmi. A csörömpölés apránként elhalt, apósom lehiggadt. Na, Szilágyi Ádám... Ocsúdás. Anyós tányért, merőkanalat bányászott elő az elmosogatott edényhalomból. Émelygés fog el... a kórházzsagtól, a virágcsokor seperc alatt elveszti az illatát. Szagosodik. A literes bánkát az ágyszomszédától kérem kölcsön. Milyen virág? Virág. Eszter nézi. Anya franciakrémest, komplett ebédet vásárolt az egyik étteremben. Eszter nem éhes. Most ebédelt. Mikor most, három óra múlt húsz perccel! Kisszekerénybe rakom a termoszedényeket és a franciakrémest dobozostól. Anyának az Iroda az első, a második, a harmadik... A sor végéről legalább van hová hátrálni. Lemehetnénk a parkba – ajánlom –, sétálnánk az avaron, vadgesztenyét gyűjtenénk, vagy csak ülnénk egy padon. Minek? Néznénk a hulló falevelet, hogyan szakad el az ágtól, vagy mit tudom én! Mit tudok én? Após hellyel kínált, anyós leemelte a leveses fazékról a fedőt. Após hátranyúlt a pálinkásüvegért, baljával poharat tolt elém, majd töltött egy felest a zöldes színű pálinkájából. Anyós sikeresen kiejtette kezéből a fazékfedőt... Soha nem szerettem a biciklilevest. Az értelmező szótáramban: kevés alapanyagból, gyorsan elkészíthető étel. Sietnem kell. A második felest is állva ittam meg, hamar-hamar... Az íze a grádicson ért utol, se nem szilva, se nem körte, se nem vegyes... Illett volna elköszönnöm. Én hülye!

Nem szabad betérnem az első utamba eső kocsmába, se a következőbe!

Egy-két féldeci után hajlok arra, hogy tovább fokozzam a kábulatot. Apádra ütöttél – így anya –, elég egy féldeci, hogy fejest ugorj a bizonytalanba. Értem. De még mindig jobb, mintha a sors taszít a szakadékba, hogy saját árnyékkommá váljak. A bűnre van bocsánat, az ártatlanság védtelen. Ó, igen, a törvény kimondja... Mosom kezeimet. A Köves utcában síkosak a macskakövek. Tetszik, nem tetszik, csúszkálnom kell. Tele a város ivódával. Ma mindenki üzletet nyit, kocsmát nyit, s a környékén zárva kell tartani az ablakokat. Az após pálinkája grátisz. Nem tudni, miből főzi, mitől zöldes a színe, de hogy elszáll tőle az ember agya... A városközpontban, mintha, de mégse... Br-r! Az ukránok lakta kormányzóságokat Dnyeper-mentének nevezték. A XVIII. század végén a kormányzóságokat főkormányzóságokká vonták össze. A mai Ukrajna területén három főkormányzóság jött létre,

név szerint... Nyugi, a sarkon túl a Liget utcába fogsz befordulni. A Liget utca végig tiszta. Az üzletnyitás nem megy egyik napról a másikra, nem ám, papuskáim! Ja, az Irodában, huh, mindenkinek külön falinaptára van. Az irodisták bekarikáznak, értve?! A kurva életbe... A fel nem jegyzett küszködések áldozatai az igazi halhatatlanok. Kvázi, kvázi... újra élhetik a múltat, jelen időben.

Bezártam a folyosóra nyíló ajtót, csak azért is, de hiába erőltetem az alvást, számolok és számolok el újra százig. A tehetetlenség érzete vissza- és visszaránt az éberlétbe. Ami semennyire sem az én szitum, vagyis nem kellene annak lennie. Peches vagyok? A történetírás aligha ismeri ezt a fogalmat. Nem várt élethelyzetek vannak, meg téves képzetek vannak, és nem kevésbé téves következtetések. Két napja a fene se gondolta, hogy holnap reggel kialvatlanul, félig-meddig lehuny szemmel próbálok majd lekészálódni az emeletes ágyról. Aludhatnék az alsóágyon, de mert a bajban húszévesnek képzelem magam, már első nap elpasszoltam a választási lehetőségem. Az értelmező szótáramban: önmegtágadás, nem szopogathatok konyakot a bárpuhnál. Sebaj! Após olyan zöldes színű pálinkával kínál, hogy elszáll tőle az agyam. Újra élhetem a múltam, jelen időben. Nem rossz dolog az, harmincévesen húszévesnek lenni, és felmászni a toronyba. Bár leszállni, félig-meddig lehuny szemmel... Bármikor elvéhetem az alsó ágy szélét, és még istenes, ha megúszom egy bofaciámmal. De akár a kezem is eltörhet, beverhetem a fejemet az ágyszélbe...

Nem szükséges ahhoz háború, hogy aknára lépünk.

Így jár, aki nem tanul a történelemből.

Így jár, aki nem magáért az igazságért keresi az igazságot.

Így jár, aki piásan, két kézzel támasztja a sarokház falát, ahelyett, hogy hazatántorogna és bezuhanna az ágyba.

Két féldecitől lehetetlenség berúgni, elvben... A sötétséget felváltja a világosság, mondjuk. Úgy éjfél körül, a villanypóznákon az eddig hunyorgó neonizzók felizzanak, és az idegenrendészeti fogda udvarára kékes fényhangok borulnak. A rácsos ablak előtt álló hársfa lombjának árnya rebeg a szobafalon, rezge falevelek pillangótánca mulatja az időt. De csupán ideig-óráig, mert idővel óhatatlanul nekilődul a képzelet és hajnalig ébren tart.

A mi lett volna, ha...

A mi lesz, ha...

Az baj, hogy nem vacsoráztam, meg az, tuti, hogy egy hajtásra ittam meg a pálinkát. Após szopogatva fogyasztja, és váltig állítja, hogy még soha nem volt tőle hányingere.

Blö-ö-ö...

Baszd meg!

Blö-ö-ö... Huh!

Fejfájás, hányinger... Kismillió betegségnek a tünete. Eszter utazási betegségemet, van benne igazság, elég rágondolnom az utazásra és máris belebetegszem. A diagnózisát mégsem hagyom jóvá. Csirázó gyomorrákom van – tréfálkozom. Eszter erre sírva fakad, nincs nála zsebkendő. Árnyékává szegődöm, apámat a gyomorrák vitte el. A csudába, melyik szekrényfiókban tartjuk a tiszta zsebkendőket?! Mit tudok én? Farkast kiáltani, halált emlegetni...

Van olyan, hogy keserves nap, gyötrelmes hét, de hogy az egész 2008-as esztendő siralmasra sikeredjen! A jövőt nem lenne szabad bekarikázni. Miért, miért...? A naptári napok napkeltekor megelevenednek, mint a mesében. A tavaszi hónapokban reménydúsan, nyáron vidáman, ősszel derűsen, és a tél decemberi, januári, februári napfelkeltéi csak a hétalvóknak mordak, valójában üdék... A szobafalon a falevelek pillangótánca mindjobban elhalványodik, odakint dereng, és valószínű, hogy kékes fényharangok az idegenrendészeti fogda udvarán, mielőtt kifakulnának, magukra vesznek némi zöldes árnyalatot.

Anyós tányért, fakanalat bányász elő az edényhalomból. Após hátranyúl a pálinkásüvegért, baljával poharat tol elém, majd tölt egy felest a zöldes színű pálinkájából.

– A múltkor hogy értél haza?

– A mi a fenéből főzölöd?! – válaszolok a kérdésre kérdéssel.

– Ürömből – csattan el anyós hangja a hátam mögött, és a fazékfedő nem esik ki kezéből.

– Van benne egy kevés. Nagypám a csehektől leste el a titkát. Bezavart? – kérdezi hunyorogva apósom. Ez nála a nevetés.

– A Köves utcában kis híján a falra másztam. Egybefolytak bennem az emlékek...

– Az ilyesmikhez nem értek – szól közbe az após, majd kissé hátrahököl.

Fél, mitől? Nem vágom a sótartót a falhoz, nem akarok veszekedni. A székért nyúlok, látjátok, leülök az asztalhoz. Tetős tányér hagymás-paprikás párájában krumpli kovászos uborkával, szelet kenyér, a villára várni kell. Edénycsörömpölés. Amióta hazajöttem, mondhatok bármit, civakodás lesz a vége. Elemi dolgokat nem tudnak megérteni, vagy nem akarnak. Telefon, levél, távirat... Magyaráztam: nemcsak útlevelemet, pénzemet lopták el,

a telefon is benne volt reklámszatyorban. Értitek?! Fogkefére, fogkrémre, szappanra, hajsamponra, vécépappírra és... és papucsra van pénz, de nincs száz forint egy felbélyegzett borítékra. Az idegenrendészeti fogvatartás szabályzata nem írja elő. A szabályzat nem én vagyok. Mit nem lehet ezen érteni?! Ők is magyarok – akadémuskodtak tovább. Kik? Hát ők. Ja! S magamra gondolok. Pesten kárpátaljai magyarnak lenni mit sem jelent.

- Holnap hazaviszem Esztert a kórházból.
- Mi akartuk elhozni – vallja be a valót az anyósom.
- Tudok róla – mondom, és nem vágom a sótartót a falhoz, nem akarok veszekedni.

(Folytatjuk)

